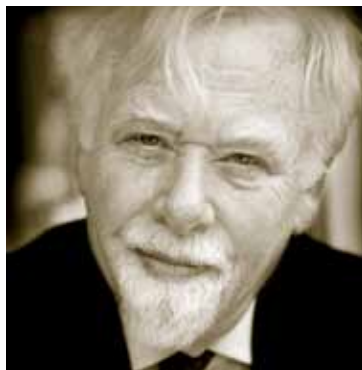

De regering lijkt losgezongen van de realiteit

In zijn benauwenis zoekt het kabinet koortsachtig naar instrumenten om de groei van de overheidsuitgaven te beteugelen. Allicht dat men dan ook kijkt naar snelgroeiende componenten zoals de AWBZ. Inderdaad, het aantal ouderen stijgt snel en dat geldt ook voor het aantal hulpbehoevenden. Het kabinet heeft hiervoor nu een eenvoudige oplossing gevonden. Het recht op hulp wordt beperkt tot diegenen die een heel hoge zorgbehoefte hebben. De minder behoeftigen moeten voor hun thuishulp, hun medicijnbewaking, hun onder de douche gaan, hun boodschappen, enzovoort, samen met de professionele zorgverleners in de buurt een beroep doen op mantelzorg.

Mantelzorg is de zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten: familieleden, vrienden, kennissen en burenen. Er zijn inderdaad in Nederland zo'n 3,6 miljoen mensen die aan enige vorm van mantelzorg doen. Toch rijst de vraag of deze oplossing van het kabinet voor begrotingsproblemen niet een te goedkope en onrealistische manier is om het probleem over de schutting te gooien.

Tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw was het vrij normaal dat mensen voor hun zieke ouders zorgden. Opoe kwam in huis bij een van de dochters of een ongetrouwd gebleven dochter woonde bij opoe in. Opoe werd, zeker in minder welvarende kringen, ook niet zo oud. Deze constructie is onder druk komen te staan. Toen ging het om gezinnen met vier of meer kinderen, nu gaat het vaak om ouderen met een of twee kinderen of kinderlozen. En die kinderen wonen niet meer in dezelfde straat als hun ouders, maar vaak aan de andere kant van het land of zelfs in het buitenland. Toen werkten vrouwen veelal niet, nu is het een uitzondering wanneer vrouwen geen betaalde baan hebben. Bovendien heeft veel nageslacht het zwaar omdat het een onvolledig gezin op de been moet houden. In de huidige situatie kan men voor velen niet meer rekenen op familiebanden. Hetzelfde geldt voor de burenhulp. Zeker, er is nog burenhulp, maar het intensieve contact tussen burenen dat vroeger bestond is sterk aan het afkalven. Vooral in de steden kennen de burenen elkaar niet meer, ook al wonen ze al jaren naast elkaar. Er zijn ook geen nonnen meer of andere re-

BERNARD VAN PRAAG

Emeritus Universiteitshoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam

ligieuzen. De kerken zijn leeggelopen en de kerkelijke netwerken worden sleets.

De oudere die geen welwillende kinderen of burenen heeft, of die kinderen heeft die hun baan niet kunnen opgeven om voor hun oude moeder of vader te zorgen, krijgen, zo is de bedoeling, nog wel professionele hulp. Maar zal dat gaan lukken? Bestaat niet het gevaar dat vele twijfelgevallen in handen zullen vallen van individuen of instellingen die een slaatje gaan slaan uit hun nood, bijvoorbeeld door de erfenis op te eisen of het huis? We willen geen Duitse toestanden waar kinderen nog voor hun ouders moeten zorgen. We wijzen op het recente boek Mutter, wann stirbst du endlich van Martina Rosenberg, waarin een toegewijde dochter/mantelzorger

verslag doet over de zorg voor haar demente moeder.

Het zij toegegeven, de AWBZ, de droom en levenswerk van wijlen minister Veldkamp, is eertijds te ruim opgezet. Maar de AWBZ heeft wel de cultuur omtrent mantelzorg ingrijpend veranderd. De AWBZ stelde dat de oudere recht had op professionele zorg en daarop heeft de maatschappij zich ingesteld. Het opheffen van de morele plicht tot mantelzorg heeft de emancipatie van de vrouw en haar deelname aan het arbeidsproces in belangrijke mate mogelijk gemaakt. Maar deze ontwikkeling heeft ook de maatschappij veranderd. Mantelzorg op grote schaal is niet langer realiseerbaar.

We zullen de zorgindustrie moeten erkennen als een bedrijfstak waarvan de producten betaald moeten worden om de juiste hulpverleners te kunnen aantrekken. En dat zal moeten gaan ten koste van andere uitgaven van de overheid en eventueel door extra belastingen en bijdragen van verzorgden, voor zover zij het kunnen betalen. Het is het logische gevolg van de trend in de jaren zestig tot het krijgen van veel minder kinderen, de opname van vrouwen in het arbeidsproces, de sterke stijging van het aantal onvolledige gezinnen, en de medische vooruitgang.

En tenslotte rijst de vraag of men veel hulpbehoevende ouderen zo'n plezier doet om ze in leven te houden. Vele ouderen bedanken voor deze situatie en zouden niets liever willen dan vrijwillige levensbeëindiging via 'de pil van Drion', zoals een schrijfster in een ingezonden brief in de Volkskrant van 9 februari jongstleden verzuchtte.